

101

DINGEN

**EDWIN
WINKELS**

die je

**CHRIS VAN
NIJNATTEN**

WETEN

MOET

over

ORANJE

Uitgeverij Brandt
Amsterdam 2022

INHOUD

WAAROM DIT BOEK?	11
HET LEGIOEN	13
1 Hoe het begon	13
2 Hoe het verder ging	15
3 Toen het explodeerde	17
4 Het 'officiële' Oranje-gevoel	19
HET SHIRT	22
5 Voor 't eerst in het oranje	22
6 De leeuw	24
7 Oranje-hemden en Oranje-mannen	25
8 De eerste rugnummers	26
9 Een streep te veel voor Crujff	28
10 Ruzie om de schoenen	29
11 Het 'schubbenshirt' van 1988	31
12 Het nieuwste shirt	32
BIJZONDERE WEDSTRIJDEN	34
13 1905 - De eerste officiële interland	34
14 1907 - De grootste nederlaag ooit	36
15 1953 - Profs in de watersnoodwedstrijd	38
16 1960 - Een trip naar de west	41

17	1973 - Door het oog van de naald	45	BIJZONDERE PERSONAGES	92	
18	1983 - De 12-1 van Spanje tegen Malta	49	41	Cees van Hasselt	92
19	1985 - Het doelpunt van Georges Grün	52	42	Ben Stom	94
20	1988 - De ultieme finale die geen finale was	54	43	Bob Glendenning	94
21	2000 - Een eindtoernooi voor eigen publiek	55	44	Karel Lotsy	97
22	2008 - Ruime zeges op twee grootmachten	57	45	Hans Jorritsma	99
23	2011 - Voor het eerst (en laatst) dubbele cijfers	58	KLEEDKAMERGEHEIMEN	103	
24	2014 - De revanche op de Spanjaarden	59	46	Geniet van het leven als voetballer	103
OMSTREDEN TOERNOOIEN	62		47	De doodse stilte na de grootste triomf	105
25	Italië 1934 - De hand van Mussolini	62	48	De bondscoach op het toilet	107
26	Argentinië 1978 - Martelingen en dodenvluchten	65	49	Bekijk het maar met je fair play	109
27	Rusland 2018 - De Krim en MH17	67	ORANJE EN DE MEDIA	112	
28	Qatar 2022 - Uitbuiting en dood in de hitte	69	50	'Live' vanuit het spelershotel	112
DE STAF VAN ORANJE	73		51	De mooie tafel van <i>Villa BvD</i>	114
29	Vloeiende opvolging	73	52	Van kranten tot sociale media	117
30	De profielschets	74	53	Strijd tussen columnisten	118
31	Hoeveel mag-ie kosten?	75	54	De archivaris van Oranje	120
32	Wie is de baas?	76	55	Journalist, presentator, perschef...	121
33	De 'voetballende staf'	78	56	Voetbalkantine op de buis	122
34	De medische zorg	81	VELDJES EN STADIONS	125	
35	Fysio's en masseurs	82	57	Zwerven door het land	125
36	Zij die echt alles analyseren	83	58	Olympisch Stadion	127
37	De 'bewakers' van het materiaal	85	59	De Kuip	128
38	Het dagelijks eten	86	60	Philips Stadion	129
39	Voor de media	88	61	Johan Cruijff Arena	131
40	Op de achtergrond	89			

STEEDS MULTI CULTURELER 134

62 Na 55 jaar een zwarte international	134
63 De zoon van de Marokkaanse gastarbeider	138
64 De enige van Turkse afkomst	141
65 De 'kabel' van Ajax	142
66 Spelers vanuit de halve wereld	144

BONDSCOACHES MET (BIJNA) EEN PRIJS 146

67 Rinus Michels	146
68 Ernst Happel	150
69 Guus Hiddink	154
70 Bert van Marwijk	158
71 Louis van Gaal	162

KEEPERS MET EEN VERHAAL 166

72 Joop Wille	166
73 Frans de Munck	168
74 Jan van Beveren en Jan Jongbloed	170
75 Hans van Breukelen	173
76 Edwin van der Sar	176
77 Jasper Cillessen en Tim Krul	179

DROOMSELECTIE VAN SPELERS 181

78 Puck van Heel	181
79 Beb Bakhuys	183
80 Faas Wilkes	185
81 Abe Lenstra	188
82 Johan Crujff	190
83 Willem van Hanegem	193
84 Ruud Krol	196

85 Johan Neeskens	198
86 Ruud Gullit	200
87 Frank Rijkaard	203
88 Ronald Koeman	206
89 Marco van Basten	208
90 Dennis Bergkamp	212
91 Ruud van Nistelrooij	215
92 Wesley Sneijder	216
93 Arjen Robben	219
94 Robin van Persie	222
95 Virgil van Dijk	225

DE WEDSTRIJDEN OM DE PRIJZEN 229

96 Drie bronzen Olympische medailles	229
97 Finale WK 1974	231
98 Finale WK 1978	233
99 Finale WK 2010	234
100 Het brons van 2014	236
101 Finale EK 1988	237

GERAADPLEEGDE BRONNEN 239

WAAROM DIT BOEK?

Het Nederlands elftal is van iedereen. Dat merk je vooral tijdens elk groot toernooi. En buiten onze grenzen is het bovendien vaak het geliefde *second team* voor supporters van andere landenploegen. Het voetballende Oranje is van alle vertegenwoordigende sportteams uit ons land wel het meest aansprekende, trekt gemiddeld genomen de meeste aandacht. Tijdens edities van de Olympische Spelen wordt het nog wel eens naar de kroon gestoken door individuele sporters en teams met hun medailles, maar buiten dat specifieke Olympische moment om is het met afstand de meest tot de verbeelding sprekende ploeg.

Wordt het mannenteam van Oranje – daar gaat dit boek over, de vrouwen verdienen én hebben al hun eigen boeken – daarom altijd met liefde, toewijding en aanhankelijkheid omgeven? Zoals we dat bij clubs kennen en misschien ook wel zelf bij onze eigen club aan de dag leggen? Nee, dat is toch echt een stuk minder. Dat komt omdat, daar zijn we weer, het Nederlands elftal van iedereen is. Iets dat van iedereen is, laat je tussen de hoogte- en dieptepunten door

toch wat gemakkelijker aan zijn lot over. Zeker als de interland-‘windows’ van de FIFA een paar maanden gesloten blijven. Er zijn vast anderen die zich er in die tijdelijke stilte om bekommeren, denken we dan, met zijn allen. Kwaad zijn na wanprestaties wil nog wel eens opflakkeren maar dat ebt ook eigenlijk weer gemakkelijk weg.

En zo blijft het ook. Gaan wij met dit boekje niks aan veranderen. Maar we proberen wel onder de aandacht te brengen waarom het, op momenten dat je favoriete club even niet in actie komt, zo leuk is om ook het Nederlands elftal op de voet te volgen, hoe veel historie eromheen hangt, hoeveel indruk er op alle continenten van de wereld is gemaakt. Waarom je echt van het Nederlands elftal kunt houden, gewoon als liefhebber. Wat nou eigenlijk de 101 dingen zijn die je zou moeten weten over het Nederlands elftal. Niet per se de statistieken van wedstrijden en spelers, ook niet alleen de voor de hand liggende namen en onvermijdelijke gebeurtenissen. Ook af en toe een kijkje backstage; hier en daar proberen de emotie nog eens te vangen, de verhalen áchter iets of iemand. Dan komt Oranje wat dichterbij. Dan ontstaat het beeld en het gevoel bij de historie, de passie, het geluid van vreugde en verdriet, de herinneringen, de ambiance die je voelt als je onze internationals ziet spelen. Oranje is het waard om van iedereen te zijn. Ons Oranje, zoals de KNVB dat heeft benoemd, zolang het duurt.

HET LEGIOEN

1 HOE HET BEGON

Zanger Willy Derby wist het wel, in 1934. In het voorjaar bracht hij een single uit onder de titel ‘We gaan naar Rome!’ Het begon zo: ‘Heel Nederland dat juicht spontaan / De vreugd is algemeen. / Ons kranig Nederlands elftal gaat / vol moed naar Rome heen. / Het wereldkampioenschap, / ’t hoogste voetbalideaal, / is het verheven doel, / dus zingen we allemaal...’ waarop het refrein volgt: ‘We gaan naar Rome, we gaan naar Rome, Beb Bakhuis doelpunt daar voor twee. / We gaan naar Rome, we gaan naar Rome / en Vente neemt zijn kanjers mee.’

Ondanks dat optimisme, na jaren van nederlaag op nederlaag, bleek Rome te ver weg. Er was geen groepsfase, de zestien deelnemende landen speelden direct een knock-outtoernooi. De eerste wedstrijd van Oranje was in Milaan, tegen Zwitserland. Net als zanger Derby was ook het volk in blije verwachting; dat Italië geregeerd werd door de fascistische Mussolini werd nauwelijks besproken. Nederland had al

wel aan vijf Olympische Spelen meegedaan, maar dit was, bijna dertig jaar na de eerste officiële interland, het eerste WK-voetbal voor het team, voor het land. En dat zorgde voor de eerste relatief massale reis van supporters naar een ver land om Oranje te steunen. In het San Siro-stadion zaten in totaal zo'n 15.000 toeschouwers, de meeste van hen uit het naburige Zwitserland of van de grote Zwitserse kolonie in Lombardije, maar ook 'enkele duizenden' supporters uit Nederland, aldus de kranten toen.

De *Nieuwe Zutphense Courant* schreef: 'In Milaan was het warm, zeer warm. Een zacht briesje bracht voor de duizenden Hollanders geen verkoeling. Ze waren naar Italië gegaan per trein, auto, per fiets om Nederland te zien winnen, dus klopte hun hart fel in de borst. Het "legioen" was weer compleet. Het heeft gebruld ondanks de warmte. Oranjes elf streed, vocht tegen de overmacht als leeuwen.'

Legioen, leeuwen, brullen... De begrippen en clichés die nu nog altijd aan Oranje zijn verbonden waren negentig jaar geleden al in opkomst. Wat toen nog niet gebruikelijk was, was dat de supporters zich in oranje kleding of attributen hulden. Het rood-wit-blauw bleef de boventoon voeren, en op een vrij bescheiden wijze, met kleine versierselen in het knoopsgat of op de hoeden.

In de volgende decennia zouden die uitingen vanwege het uitblijven van successen naar de achtergrond verdwijnen. Zwitserland won die hete dag in 1932 met 3-2, Nederland ging niet via Turijn (waar de

kwartfinale zou worden gespeeld) richting de eindstrijd in Rome. Vier jaar later, in Le Havre, lag Oranje er ook al in de achtste finales uit, om pas in 1974 weer op een WK terug te keren.

2 HOE HET VERDER GING

Daar, op het wereldkampioenschap van '74 in West-Duitsland, kende de Oranje-gekte eigenlijk vrij onverwacht zijn oorsprong. Onverwacht, ondanks het feit dat in de jaren ervoor Feyenoord en Ajax met hun triomftochten door Europa hele colonnes supporters op gang hadden gebracht naar steden overal in Europa. Maar de clubliefde leek op dat moment groter dan die voor een nationale selectie die tot dan nauwelijks iets had gepresteerd. En de voorbereidingen op het toernooi waren moeizaam en rumoerig geweest, de verwachtingen waren niet al te hoog, maar al bij de eerste wedstrijd stonden de spelers met verbazing te kijken hoeveel Nederlandse supporters op de wedstrijd in Hannover tegen Uruguay waren afgekomen. Ze waren massaal in het oranje gehuld, terwijl ze luidkeels het Wilhelmus meezongen. Vermoedelijk hadden ze hun inspiratie opgedaan bij de schaatswedstrijden; die jaren waren gedomineerd door de Nederlanders, en het dubbele fenomeen Ard & Keessie, de rivaliteit tussen Ard Schenk en Kees Verkerk, zorgde voor de eerste massale in het oranje gehulde supporters op de tribunes.

Terug naar het voetbal, 1974. Na de 2-0 zege op Uruguay ontstond er een run op de kaartjes voor de wedstrijden van de rest van het toernooi; zeker 30.000 Nederlanders woonden elk van die duels bij. Het voordeel was dat Oranje de volgende vier wedstrijden net over de grens speelde, in Dortmund en Gelsenkirchen. Dat de finale helemaal in München was kon toen al niemand meer deren, bussen en treinen vol Oranje-supporters trokken naar de hoofdstad van Beieren, of ze nou wel of geen kaartje hadden voor het Olympiastadion, waar vanzelfsprekend de aanhang van West-Duitsland in de meerderheid was. Ongetwijfeld speelden ook de sterke sentimenten tegen de Duitsers sinds de oorlog een rol om met z'n allen voor een omgekeerde, vreedzame en kleurige invasie te zorgen. Er was dankzij het fantastische voetbal van het Nederlands elftal, dat als favoriet aan de finale begon, zelfs een zeker gevoel van superioriteit.

Bij terugkeer kregen de voetballers, ondanks de nederlaag in de finale, een uitzinnige ontvangst op het Leidseplein in Amsterdam, terwijl ook in andere steden de finaleplaats genoeg reden voor een feest was, al veranderde dat in de jaren erop langzaam in een massaal trauma dat in volgende finales niet kon worden genezen. Althans, niet op een wereldkampioenschap, maar wel zeker op Europees niveau.

3 TOEN HET EXPLODEERDE

Hoge verwachtingen waren er ook in de zomer van 1988 niet. De twee eerdere deelnames van Oranje aan een Europees Kampioenschap (1976 en 1980) waren op een sof uitgelopen en de kwalificatie voor dat van 1988 was wat stroef verlopen, met onder andere een vuurwerkbom op het veld in de thuiswedstrijd tegen Cyprus, waardoor het duel eerst door de UEFA als verloren werd verklaard, maar daarna in een leeg stadion mocht worden overgespeeld. Maar de inmiddels al tot Oranje-legioen gedoopte supportersschare trok massaal naar de openingswedstrijd tegen de Sovjet-unie: zo'n 40.000 mensen hadden een kaartje voor het duel in Keulen – ook nog eens eenvoudig bereikbaar. Een legioen dat overigens pas op de dag zelf afreisde: rond het middaguur begon de Duitse stad vol te lopen. Zes, zeven uur later, in het Müngersdorferstadion, waren veel supporters in allerlei oranje kledij uitgedost, inclusief pruiken, iets wat tot dan ook niet gebruikelijk was geweest.

Thuis, voor de buis, overheerste de teleurstelling na de 1-0 nederlaag. De groepsfase werd daarna eerder benauwd dan optimistisch gevolgd, en pas toen Wim Kieft in het derde duel acht minuten voor tijd de winnende en bevrijdende treffer tegen Ierland scoorde, waardoor het Nederlands elftal met de hakken over de sloot als tweede van de groep naar de halve finales ging, explodeerde de Oranje-gekte tot

een ongekend niveau, een ontploffing die de beleving rond de duels van het nationale voetbalelftal nooit meer hetzelfde zou laten zijn. En dat kwam niet alleen vanwege de overwinning, maar misschien nog meer door de rivaal die in de halve finales stond te wachten: West-Duitsland. Dé revanche van 1974 zou het moeten worden, en opnieuw op ‘vijandige’ grond, en natuurlijk kwam de 43 jaar eerder afgesloten oorlog ook weer om de hoek kijken.

18 Ineens begon een groot deel van de Nederlanders die niet naar Hamburg afreisden om die wedstrijd live te zien – de immense meerderheid, voor dat duel hadden de Nederlandse supporters slechts 10.000 kaarten – in huis oranjekleurige attributen op te zoeken. Niet alleen gingen vlaggen met oranje wimpels uit alsof het zeven weken later opnieuw Koninginnedag was, maar ook verschenen er oranje slingers aan woningen en lantaarnpalen, en versierden mensen hun auto’s met de kleur van het koningshuis: het kleinste reepje oranjekleurige stof aan de antenne van de wagen was al voldoende om mee te delen in de euforie en blijde verwachting.

Daarna werd het alleen nog maar gekker en uitbundiger. Eerst tijdens dat EK zelf, vooral dankzij de overwinning op de Duitsers; dat was de hoofdmaaltijd van het toernooi, de gewonnen finale tegen de Sovjetunie het zoete dessert. Bij terugkeer liep het land uit om de spelers te ontvangen, van het vliegveld van Eindhoven langs de A2 tot in Amsterdam, waar de historische tocht in rondvaartboten over de

grachten begon en het feest eindigde op het Museumplein.

Vanaf dat moment ontstond de gedachte dat Oranje aan elk volgend toernooi al startte als de nieuwe Wereld- of Europees kampioen, een wens die overigens direct al twee jaar later hard de grond in werd geboord. Maar dat kon de animo vooraf aan een toernooi niet bekoelen. Ontstond de Oranje-gekte in 1988 nog spontaan, tijdens het toernooi zelf, sindsdien zijn al ver voor de start van een EK of WK straten in het land oranje gekleurd, ook in de jaren dat het Nederlands elftal niet echt tot de favorieten behoorde. Maar dat hoefde ook niet, zo bleek in 2010 en 2014, waar de onverwachte opmars van Oranje de vrolijke gekte alleen maar verder deed aanzwellen.

19

4 HET ‘OFFICIËLE’ ORANJE-GEVOEL

In 1995 bedachten twee man, Theo Pouw en Rob Polderman, dat het wel handig zou zijn om de over heel Nederland verspreide Oranje-supporters de kans te geven zich in een heuse ‘club’ te verenigen. Beiden hadden wat dat betreft al ervaring opgedaan bij de supportersclub van Ajax, die zij ook hadden opgericht. De Supportersvereniging Oranje (sco) moest de hoeder van dat in de laatste decennia ontstane ‘Oranje-gevoel’ worden, en deed dat door onder andere evenementen te organiseren tijdens de grote toernooien; de samenscholing van duizenden in het

oranje gehulde fans op pleinen en in straten in alle uithoeken van de wereld werd gecoördineerd door de sco. Maar het belangrijkste, voor de positie van de club, was dat het van de KNVB de rechten kreeg om de helft van de wedstrijdkaarten voor uitwedstrijden en eindtoernooien te verkopen. En om via de sco een entreebewijs te kopen, moest je vanzelfsprekend voor een niet te hoog abonnementsgeld lid zijn van de club. Op het hoogtepunt, rond 2011, had de Supportersclub Oranje zo'n 50.000 leden.

Na een tijd ontstonden bij de KNVB echter wat twijfels en zorgen over de transparantie van de club. De bond zag ook in dat het misschien helemaal niet zo handig was een groot deel van de kaartverkoop uit handen te geven. In 2009 richtte de KNVB zijn eigen supportersvereniging op, Ons Oranje geheten, aanvankelijk in nauwe samenwerking met de sco. Maar na twee jaar verbrak Ons Oranje dat verbond, al bleven beide partijen hun eigen kaarten verkopen.

Een publicatie van *Follow the Money* in 2017 bracht de leiding van de Supportersclub Oranje in opspraak. De drie bestuurders, onder wie nog altijd de twee oprichters, zouden persoonlijk gewin hebben bij de enorme omzet van de club, zoals een fikse vergoeding terwijl ze onbezoldigd zouden werken, en uitgaven die niets te maken hadden met de activiteiten rond het Nederlands elftal. Verder bleef dat gebrek aan transparantie bestaan. Maar een, naar aanleiding van de publicatie, door de KNVB opgedragen onderzoek door een onafhankelijk bureau concludeerde

enkele maanden later dat de leiding dan wel 'boekhoudkundige fouten' had gemaakt, maar zich niet verrijkt had aan de contributie (jaarlijks 17,50 euro per persoon) van de tienduizenden leden.

Niettemin maakte de KNVB van de gelegenheid gebruik, in dit geval een op 1 juli 2018 aflopend contract, om de samenwerking met de sco volledig te beëindigen. De uitgifte van de Oranje ClubCard, waarmee onder andere kaarten voor de interlands kunnen worden gekocht, kwam volledig in handen van Ons Oranje. 'Door de Oranje ClubCard alleen zelf uit te geven, wil Ons Oranje beter contact met de supporters onderhouden en een directe en rechtstreekse band opbouwen,' luidde het argument. Voordeel van die kaart is dat de meest trouwe bezoekers van de wedstrijden van het Nederlands elftal het eerste recht hebben op kaartjes voor de Europese en Wereldkampioenschappen. Voor niet-aangesloten Oranje-fans blijft het wel mogelijk om buiten dit kanaal om de thuiswedstrijden van het Nederlands elftal te bezoeken, via de rechtstreekse verkoop.

WK-finale in en tegen Argentinië in 1978. Voor de ogen van Jan Jongbloed proberen Wim Suurbier en Jan Poortvliet Mario Kempes af te stoppen.

Marco van Basten in actie op het EK van 1988 tegen Engeland. De spits scoorde in die wedstrijd een hattrick.

Freek de Jonge (tweede van links) tijdens een van zijn optredens, dit keer op een voetbalveldje, om te pleiten voor een boycot van het WK van 1978 in Argentinië.

Ruud Gullit en Ronald Koeman in actie tijdens de finale van het EK 1988 tegen de Sovjetunie.